תלמוד בבלי · ראשונים · רי״ף · מפרשים · חידושי אנשי שם

חידושי אנשי שם על שבועות

רבי נתן נטע שפירא

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

חידושי אנשי שם על שבועות

רבי נתן נטע שפירא

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/חידושי-אנשי-שם-על-שבועות/
הקובץ נוצר ב־20 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611162349 של הספרייה.

תוכן העניינים

דף א: 4
דף ב. 4
דף ב: 4
דף ד. 4
דף ד: 5
דף ה. 5
דף ה: 5
דף ז. 6
דף ח. 6
דף ח: 6
דף ט: 6
דף י. 7
דף י: 7
דף יא. 7
דף יא: 7
דף יב: 7
דף טו: 8
דף יז. 8
דף כ. 8
דף כ: 8
דף כג. 9
דף כד: 9
דף כה. 10
דף כט: 10
דף לב. 10

דף א:

מהר"ם

פי' שנתפייס עליה הקב"ה שהרי קבועה לזמן כפרה על עונותיהם של ישראל לדורות על דרך מגלגלין זכות ע"י זכאי:

נל"ק דכולהו בחדא מחתא מחתינהו וחד טעמא דאין צריך להזכיר של ר"ח שלא להזכיר קטרוגם ועונותיהם של ישראל שנמשלו בה ונקראו על שמה זהו ואל יבא חייב ויכפר על החייב וקבע לו הש"י זכרון בפני עצמו זכרון תרועה יהיה לכם. זכרון השובר עונותיהם של ישראל שנאמר בכסה ליום חגנו וכמו שאמר אשרי נשוי פשע כסוי חטאה וזהו שפי' דוד ע"ה באותו מזמור אשכילך ואורך בדרך זו תלך עדיו לבלום בל קרוב אליך וגו':

דף ב.

מהר"ם

גם דין אסמכתא בתוס' בד"ה התם זביני הכא הלואה ובפי' הר"ן לאלפס גם בתוספות שילהי פ"ק דנדה כתוב טעמא דמחילה זו משום דניחא לה דתיפוק עלה שמא דאישות:

הכי מוקי לה בתוס' כאן ובפ' השולח:

וע' באשר"י ובמרדכי סוף פ"ק דנדה:

גבי מתניתין דקתני ובשעה שהיתה עוברת לשמש את ביתה אמר רב יהודה אמר שמואל ל"ש אלא בעסוקה בטהרות:

דף ב:

מהר"ם

ובמרדכי גם הוא כתב פי' זה ומשמע שם אפי' שאינו סמוך לוסתה שכתב וז"ל אם יש לה וסת זמן קבוע שהיא רואה דם תולה בוסתה שיכולה לומר זה הדם שהיא רואה טהור הוא שעדיין לא הגיע וסתה :

דף ד.

מהר"ם

לשון מרדכי ואני הייתי סבור דרי"ף בא לאסור עלינו דם טוהר ואמר לי הר"ם דמעולם לא עלה על דעת הרי"ף לאסור דם טוהר אלא דס"ל דביומי וטבילה תליא רחמנא כדאמרינן פרק בנות כותים וכל זמן שלא טבלה אפי' ספרה שבעה נקיים ושוב ראתה צריכה לחזור

ולספור ז' ובתר הכי טבלה אבל בתר הטבילה הוי הדם טהור ואינו סותר עכ"ל הלכך מה שכתב הרי"ף כל דם דחזיא כו' כולה מילתא הויא כשלא הפסיקה בטבילה ובתר הכי גרס ואע"ג דלא נפסקה ימי טוהר כיון דיתבי שבעה נקיים ותו לא חזיא שריא ופירוש שריא לדין הגמ' אי לאו דחשבינן להו יולדות בזב משום חומרא דר' זירא א"כ שריא לאחר שטבלה נ"ל:

ל"ג ליה בגמ' לא במימריה דרב גידל ולא בברייתא אלא בין מחמת תשמיש בין שלא מחמת תשמיש טמאה דודאי חיתה מכה וכלו להו בתולים מביאה ראשונה רש"י ותוס' בפ"ק סמוך לסופו ומיהו במרדכי גרס ליה:

דף ד:

מהר"ם

פי' מהו לתלות ראייתה של בתולה מביאה ראשונה בדם המכה אם יש לה מכה מהו לבעול בעילה שנייה דהוי נמי בכלל בעילת מצוה דאמר רבא הרוצה שיהיו בניו זכרים יבעול וישנה : [גם זה צ"ע כיון דאין' אשה מתעברת מביאה ראשונה א"כ השניה תהיה ביאה הראשונה לענין הריון]:

דף ה.

מהר"ם

הא שלשת לוגין בתחלתה לא הוי דרבנן לדברי ר"ת אלא הלכה למשה מסיני הכי כתב בספר הישר וכתבו האשר"י בשמו בהל' מקואות שלו ובפרק מרובה:

דף ה:

מהר"ם

בפרק ב' דמקוואות והאשר"י מביאו בר"פ מרובה וכתב עליו בסיום דבריו וכן כתב ר"ת בספר הישר דג' לוגין מים שאובין פוסלין את המקוה הלכה למשה מסיני וצ"ע דרבינו שמשון לא מיירי אלא בכולו שאוב אלא דר"ת ודאי הכי אית ליה ועדיף מיניה דאפי' בג' לוגין בתחלתו סובר דפוסלין הלכה למשה מסיני:

ומיהו אין זה דיוק כ"כ כיון דאיכא חומרא חדא דליתא במעיין שמימיו מועטין שאין מטהר בזוחלין כדפירשו תוספות בשילהי פרקן דנדה בד"ה מערה אין נוגעת לא:

דף ז.

מהר"ם

האשר"י דקדק דלפרש"י אם חל י"ט אחר השבת תדחה טבילתה ולא תרחיק חפיפה מטבילה דחזינן דחמירא ליה הרחקה ממהומ' לביתה כשחל טבילתה במוצ"ש דחופפת במוצ"ש ולא תרחיק חפיפתה מטבילתה ודברי הר"ן בעמוד הם תמוהים שיהיה מדברי רבין ורבא נמי סבירא כותיה בגמ' דהדר אוקי אמורא עליה ודרש משמיה דר' יוחנן וכדשלח רבין וכל זה דלא כהלכתא לפי מה שפירש הוא לדעת הרי"ף ז"ל ובמרדכי פירש דעת ריי"ף הא דאפשר לחוף בליל מוצאי שבת לא תחוף בע"ש הא דלא אפשר שחל י"ט במוצ"ש וכן פירש ר"ת ורש"י פירש אלא הא דאפשר לחוף ביום כגון בחול חופפת ביום הא דלא אפשר כגון שאירע טבילתה במוצ"ש וגם בפרש"י שלנו כתוב הא דלא אפשר כגון במוצאי י"ט לא תחוף אלא בלילה:

דף ח.

מהר"ם

נל"ק שרוצה להקשות א"ה דמצרכי' לרבות התפסה בנדר מכי ידור דבלא רבוי מהי תיתי כדמסיק א"כ מ"ל לשמואל לומר והוא שנדר ובא מאותו יום ומנ"ל למעוטי בדבר האסור ובדבר המושבע מכי ידור דהא לגופיה איצטריך:

דף ח:

מהר"ם

אי משום דלא אפשר בלאו הכי דכיון דאמרה הריני ולא אמרה ואני לא משמע התפסה בנדר אלא דבר בעלמא אמרה שהיא עומדת להיות טפילה לראשונה בענין שהיא עומדת ומזומנת להיות נמשכת אצלה כמו ויאמר הנני:

דף ט:

מהר"ם

ובסגנון זה פי' התוספות בשם ר"י וכ"כ האשרי ועוד כתבו התוספות בשם ה"ר אלחנן שתי' בשם ר"י דבשבועה אפי' אמר ישיבת סוכה עלי שבועה אסר נפשיה מן חפצא הוא ופירש האשרי דה"פ דבריו יאסרו פירות שבעולם עלי בשבועה שאני נשבע שלא לאכלן וכו':

דף י.

מהר"ם

נראה לי דלמסקנא לא היה צריך רש"י לפרש כן ואינה אלא בב"ד וכו' דע"כ ליתא לשם שבועת ביטוי באיני יודע לך עדות אפי' בפסולין להעיד ושלא בב"ד כמו שפירש רש"י בעצמו לקמן בסמוך ועי' בפי' הר"ן שפירושו דלקמן מוכרח הוא:

דף י:

מהר"ם

בגמ' פריך תו אמרו ליה רבנן לאביי אימא [במזיד מחייב חדא בשוגג] מחייב תרתי אמר להו לאו היינו דאמרי לאחת אחת אתה מחייבו ואי אתה מחייבו שתים ואי במזיד מי איכא תרתי ופריך תו מכלל דאביי סבר איתא לשבועה בעולם ומי אמר אביי הכי כו':

דף יא.

מהר"ם

גם האשר"י לא כתב אלא תירוץ זה בשם הרמב"ן ובמרדכי פתח בסגנון זה בשם ראבי"ה:

דף יא:

מהר"ם

לשון אשר"י וחייב לאכול את כולה ואם נשרף מקצתה חייב לאכול את השאר כדי לקיים את שבועתו ולשון י"ד שהרי יוצא בו ידי שבועתו:

והכא אי הוי אפי' ככרות ידועות לפניו הרי לא על כל אכילה ואכילה בפני עצמה נשבע אלא שלא אוכל עשר יחד וכההוא דרבה בסמוך שלא אוכל תאנים וענבים דחשיב ענבים חצי שיעור:

ומיהו לגירסת התוס' והאשר"י לא דייקי משבועה שלישית אלא מדה"ל למתני חייב אחת:

דף יב:

מהר"ם

הואיל ויורד לפרש כל מה שתופס פירושו במשמע בין דברים האסורים בין דברים המותרים:

דף טו:

מהר"ם

כלומר דלא מחוי להו הוי כיון שדעתו על הכלל היודעים והבלתי יודעים וכשאמר כל העומדים כאן משמע שכולם אצלו בספק יודעים וקרינן ביה שפיר מחוי להו ואפי' אינן עומדים בצדו:

דף יז.

מהר"ם

וה"ה לשנים שלוו מן האחד לר' יוסי דאחראין וערבאין זה לזה וכ"ש לתנא דלא עבדין כן שכל א' מתחייב בחלקו דה"ל כפירת ממון מעליא ואין חלוק בין מלוה לפקדון אלא שהכופר לאחד מן השותפין פטור לרבי יוסי דה"ל כפירת דברים שאין השבועה מוציאתו מידי חיוב ממון זה שהרי אף אם היה מודה לאחד פטור אבל אחד מן השותפין שכפר ונשבע יש כאן עליו כפירת ממון אע"פ שחבירו מתחייב לשלם בכל הממון:

מהר"ם

ואשר"י כ' על זה וכן נראה הלכה למעשה אלא שכתב שהיא דעת הרמב"ם ושלפני' היא דעת ראבי"ה וכתב בתשובת מיימון לספר משפטים סי' ס"ג ע"ש תשובת מהר"ם שפסק כדברי ראבי"ה דלא גבי מההוא אלא כי ליכא לאישתלומי מהאי:

דף כ.

מהר"ם

פי' דבכל שבועות בין דרבנן בין דאורייתא מי שהוא קרוב לזכות הברירה בידו הלכך בנשבעין ולא משלמין או ע"י מודה מקצת או ע"י עד אחד התובע הוא הקרוב לזכות ובידו הברירה ואין שכנגדו יכול להפוך השבועה עליו שלא מדעתו וכופר הכל הנתבע קרוב לזכות הברירה בידו להפכו על התובע וכן בשאר שבועה דרבנן הנשבעין ונוטלין יש לנו לומר הנתבע שהמעות בידו הוא הקרוב לזכות הלכך אין שכנגדו יכול להפך עליו אע"ג דהוי דרבנן:

דף כ:

מהר"ם

תנן מנה לי בידך אמר לו הן למחר א"ל תנהו לי נתתיו לך פטור והא הכא כיון דתבעיה

בעדים כמאן דאוזפיה בעדים דמי וקתני פטור תיובתא דרב אסי אמר לך רב אסי אנא כי אמרי היכא דמעיקרא אוזפיה בעדים דלא לדידיה הימניה הכא הא הימניה. רב יוסף מתני הכא אמר רב יהודה אמר רב אסי המלוה את חבירו בעדים אין צריך לפרעו בעדים ואם אמר אל תפרעני אלא בעדים צריך לפרעו בעדים כי אמריתה קמיה דשמואל אמר לי יכול לומר לו פרעתיך בפני פלוני ופלוני והלכו למדינת הים:

דף כג.

מהר"ם

נ"ל משום דבמודה מקצת איכא תרי טעמי לחיובא חדא משום דאיכא גביה דררא דממונא דקא מודי ביה וחדא משום איערומי ולטעם דדררא ליכא למידק מדכתב מודה מקצת לחיובא ש"מ דכופר הכל פטור דלעולם אימא לך חייב ומודה במקצת דחייב רבותא אשמעי' אע"ג דאיכא למימר אדרבה להוי כמשיב אבידה בההיא מקצת דקא מודי אפ"ה חייב להכי איצטריך הר"ן ז"ל לאהדורי לאוקומי טעמא בתרא דמשום איערומי וה"ק שאם לא כן אלא מטעם דררא והלכך כי נמי כתיב כופר בכל חייב ליכא למידק דה"ה למודה מקצת דחייב דהא אית לפטורי מטעם דחשיב משיב אבדה דהא על כרחין צריך למכתב למודה מקצת דחייב והוא דאיכא שתי כסף דלא תימא הואיל ואית ביה דררא אפ"ה בב' כסף ליחייב ומעתה דאזיל ליה טעם דדררא וליכא חומרא בזה מבזה ושוין הם לכתוב שבועה סתם אלא ע"כ ש"מ דוקא כתב מודה מקצת וכופר בכל חייב:

דף כד:

מהר"ם

איני כדאי להכרי' אלא בעניותי אינה דומה למשביע עד אחד שלא היה עדין שום ממון בעולם אלא שהגדתו היתה ראויה להביא את זה שישבע ויטול ממון אבל כאן לוה זה שמודה שלא היה שוה אלא ג' דינרין הרי חייב עצמו בדינר ברור לפי טענתו ויש כאן ממון גמור מה תאמר שמא יפטר ממנו עד דמהדר ליה משכוניה ודלמא לא משתבע אין ספק מוציא מידי ודאי הוא הודה לו ודאי בדינר וזה אינו מודה לו במשכון כההיא דאמרי' בירושל' דקידושין את אודית ליה בדינר והוא לא אודי לך. בהגהת מרדכי בב"מ ושמא כיון הרמב"ן לזה בתירוץ:

מהר"ם

ולא מיירי בטוענו חפץ מבורר וגלוי אלא בטוענו טמון:

מהר"ם

כך הגהתי לפי ישוב הדברים והאשר"י כתב ז"ל והרמב"ן ז"ל תירץ ודבריו אינם מובנים ע"כ ותירץ הוא ז"ל שם בענין אחר:

דף כה.

מהר"ם

ובשלמא כי אוקמה במאמינו הויא הודאת דינר כדי לחייבו דהא אוקמא לה בדפריש שאינו מקבל המשכון אלא באחריות שוויו אבל אם כשאינו מאמינו וצריך המלוה שבועה שאינה ברשותו כמאן דלא פריש דמי שהרי אינו נפטר מן הלוה על דבר משכונו עד שישבע:

דף כט:

מהר"ם אע"פ שיש לחלק בין שבועת הנתבע שהיא דאורייתא ובדין שיפסיד החשוד כנגדה ושבועת התובע אינה אלא תקנה ואין בדין שיפסיד החשוד כנגדה כדפרישית לעיל מ"מ היכן ראה בעל התלמוד לחלק כן ואי דוחקיה לאוקמא כר' אבא דמתוך שאין יכול לישבע לשלם שמא גם רבי אבא מודה שחזרה שבועה לסיני בזה:

מהר"ם כלומר לעיקר חיובא ומקום תשלומין שלהם דכתיב ולקח בעליו ולא ישלם:

מהר"ם כלומר שאין מוסב למקום התשלומין ומקום חיובא אלא למקום נתינתה שנצטווה שם שבועה מוסב דהיינו סיני:

דף לב.

מהר"ם

צ"ע במרדכי פרק חזקת הבתים מביא תשובת מור"ם המתחלת באלמנה סרח בת אשר סי' תש"א ומשמע שאין תפיסתו מועלת אלא שיש לחלק דהתם ביורש הבא מכח תפיסת אמו שנשארו הנכסים בידיה אחר מות בעלה בענין זה מדבר שם וההיא ודאי לא חשיבה תפיסה משום דנכסי בחזקת יתמי קיימי כל זמן שלא נשבעה והרי זה דומה לכל אותן השנויין שם שאין להם חזקה זה על זה האחין והשותפין וכו':

מהר"ם

פי' דנימא ה"ה אם מכר לוה בחיי מלוה כבר נתחייב מלוה ללוקח שבועה כדין הבא ליפרע מנכסים משועבדים לא נפרע אלא בשבועה ואין אדם מוריש שבועה לבניו קמ"ל דגבו בני מלוה מלוקח בשבועת יורשין וכו' כדמסיק ומיהו איצטרכו ההיא דה"ר משה

בר יוסף דלוקח הבו דלא לוסיף עלה הוה משום דלא אזיל בתר יתמי ששם מדבר שאין להם מה לשלם מעזבון אביהם וא"א למלוה שיפרע מנכסים בני חורין אע"ג דאיכא למימר בה כבר נתחייב מלוה ללוקח שבועה אפ"ה גבו יתמי מיניה דלוקח דמ"מ לא אזל בתר יתמי או לוה וכאן מדבר שיש בידם לפרוע ללוקח מנכסי אביהם אע"ג דודאי לוקח הדר אזל בתר יתמי אפ"ה גבי יתמי מלוה מיניה דלוקח מטעמא דליכא למימר בהא כבר נתחייב מלוה שבועה וכו':